

memorii | jurnale

Nicolae (Nicu) Negrici se naște în 1909, în satul de olari Buda, comuna Ocnele Mari, jud. Vâlcea, din părinți țărani. Urmează Liceul de băieți „Al. Lahovari“ din Râmnicu Vâlcea, unde excelează la desen și limba română. În 1928 dă examen –și reușește – la Facultatea de Litere din București, pe care, îmbolnăvindu-se de plămâni, e nevoit s-o părăsească după doi ani. În 1932 intră (primul) la Academia Militară din București, apoi face Școala de Ofițeri de Infanterie de la Sibiu, după a cărei absolvire este repartizat la Bolgrad, în Basarabia. Luptă în al Doilea Război Mondial (1941–1944) atât în campania din est, cât și în cea din vest, fiind grav rănit în Transilvania de Nord, la Oarba de Mureș. Întors din război, cu gradul de căpitan, acasă, la familia din Râmnicu Vâlcea, este mutat după o vreme la Caracal, ca simplu ofițer cu atribuții în administrație, iar în 1952 este dat afară din armată. E nevoit să se specializeze în construcții și lucrează la Agevacoop din Râmnicu Vâlcea. Abia după 1989 i se recunosc meritele în război și decorațiile primite pe front și capătă o pensie militară acceptabilă; de asemenea, i se decernează majoritatea marilor distincții ale României, inclusiv Ordinul Național „Steaua României“. Moare în 1995 la București.

NICU NEGRICI
AMINTIRI DIN RĂZBOI
1941/1944

Ediție îngrijită de
EUGEN NEGRICI

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Așa cum relatez în Cuvântul înainte, manuscrisele cu memoriile din război ale tatălui meu, Nicu Negrici, bine ascunse ca să nu fie descoperite de Securitate, s-au pierdut. Pentru editarea acestui volum am avut la dispoziție doar caietul în care tatăl meu a încercat ulterior, în anii '80, să-și reconstituie manuscrisele: este vorba de un caiet tip dictando de 200 de file, format A5, cu coperte de vinilin negru, având o parte din pagini scrise cu stiloul și altele cu pix cu pastă (v. facsimile). Textele, cu titluri stabilite de autor, sunt grupate în două părți distincte: referitoare la anul 1941 (Partea I în acest volum) și privind anul 1944, în principal evenimentele de la Oarba de Mureș (Partea a II-a). Între cele două părți, autorul a lăsat în caiet un fascicol destul de consistent de file libere, pe care urma probabil să le umple mai târziu cu amintiri din anii intermediari, ceea ce, din păcate, nu s-a întâmplat. Am încercat să compensez această lipsă introducând între cele două părți fragmente și câteva facsimile din jurnalul de front, redactat tot de tatăl meu (v. și Cuvântul înainte).

Mi-au mai rămas de la tata scrisorile trimise de pe front soției sale, Maria Negrici, din care multe cuprindeau versuri. Am adunat aceste versuri într-o a treia parte a volumului, pe care am intitulat-o „Poezii“.

În sfârșit, Anexa conține mărturii despre Nicu Negrici – semnate de Gheorghe Stancu și de mine – care povestesc detalii din viața și cariera lui militară pe care le-ar fi putut include el însuși în memoriile sale. Volumul se încheie cu câteva fotografii din arhiva familiei.

E. N.

CUVÂNT ÎNAINTE

Când eram copilandru, nu de puține ori mi-a fost dat să aud din gura camarazilor tatălui meu, Nicu Negrici, invitații la noi la câte o petrecere de Sf. Nicolae, întâmplări din război. Printre ei, se afla, firește, și unchiul Ionel, fratele cel plin de haz al sărbătoritului, pe care îl însoțise tot războiul ca telegrafist al regimentului. Eram mai atent la snoavele lui decât la episoadele dramatice relatate de comesei.

Am simțit apoi, după puțini ani, amărăciunea din spusele, mai curând șoptite, ale tatălui meu în conversațiile cu mama, înfiorată și ea de evoluția politicii și de știrile sinistre despre „ridicările“, adică arestările, unui număr copleșitor de prieteni de familie, de cunoscuți și camarazi de război.

Războiul acela teribil a ieșit din zona de interes a întâlnirilor – câte mai erau – cu prietenii, din ce în ce mai puțini și mai speriați. Supraviețuirea în libertate și destinul periclitat al unicului copil – al meu – deveniseră singurele obsesii ale tatei și mamei.

După câțiva ani buni și după ce „ridicările“ se potoliseră și se putea, cât de cât, respira, o întâmplare ciudată mi-a reaprins interesul pentru „poveștile“ războiului.

Într-o vacanță de vară am ajuns cu o „rată“, împreună cu tata, în comuna Mateești, unde se născuse mama – fata preotului Gh. Popescu, cel care ridicase, cu banii familiei, o biserică, biserica cea mare din sat (după alte patru construite, prin satele vecine, de strămoșii lui înstăriți).

Pe drumul spre sfatul popular, unde trebuia să ne plătim „cotele“ și alte câteva datorii mai mici, a ieșit dintr-o curte un țăran care, salutându-ne ostășește, cu mâna la locul unde ar fi trebuit să stea chipiul, a trecut pe lângă părintele meu și, ajungând la mine, mi-a luat mâna și a sărutat-o.

Uimit de gest, l-am întrebat din ochi pe tata ce i-a venit omului aceuia să-mi pupe tam-nesam mâna.

— Păi, a fost cu mine la Cotul Donului și cred că-și arată recunoștința pentru că i-am scos din încercuire.

Asta m-a făcut curios și, de atunci, de la acea întâmplare care s-a mai repetat cu alți țărani din zona Vâlcei, am început să fiu atent la poveștile despre război și mai ales, mai ales, la cele spuse cu farmec și fără mize patriotice de unchiul Ionel.

Am aflat că tatăl meu – pe atunci căpitan și adjutant de regiment – a luat hotărârea să-i convingă pe ofițerii de stat-major să încerce o ieșire din încercuirea pe punctul să se definitiveze. Nu a avut succes la bătrâneii aceia de treabă și cu grade mari, care încercau să-l tempereze, evocând prezența unei divizii germane gata să intervină și să reazeze frontul. Dar i-au permis, la un moment dat – când se înmulțiseră știrile dramatice și divizia germană nu mai dădea semne de viață –, i-au permis să facă ce voia să facă.

A treia parte din regiment (cam 1 000 de soldați) a hotărât să-l urmeze. Au mers doar noaptea, prin șanțuri și râpe, și, nu o dată, pe lângă tancurile sovietice oprite în câmp din pricina epuizării combustibilului. După zile

și nopți înfricoșătoare (nu puține), au ajuns înfomețați, speriați și sfârșiți de efort la primele eșaloane ale unei divizii germane care, de fapt, nu se grăbea să intervină, poate pentru că obiectivul ei era Stalingradul, și nu salvarea armatei române.

Ofițerii și ostașii rămași în tranșee în fața inamicului (două treimi din regiment) au căzut prizonieri și au cunoscut infernul lagărelor și al iernilor rusești.¹

Știam, desigur, despre înclinația scriitoricească a tatei, care, de altfel, înainte de a da examen de admitere la Academia Militară, fusese doi ani student la Facultatea de Litere din București, unde s-a îmbolnăvit din pricina mizeriei din cămin. Îi citisem câteva poezii de dragoste și, nu puține, de război, publicate prin ziarele și revistele bucureștene din anii '40. După 1964, în anii mai buni ai regimului, nu o dată l-am întrebat dacă nu se gândește să-și publice amintirile și versurile. Mi-a spus – și poate avea dreptate – că nu a venit momentul și că așteaptă vremuri mai bune.

Într-o zi de primăvară, prin anii '70, m-am pomenit că mă vizitează la Craiova – unde eram lector la universitatea nu prea demult înființată. Din primele momente mi-am dat seama că e amărât și că abia se abține să nu lăcrimeze. Mi-a spus că a pierdut manuscrisele pe care le ținea ascunse într-un anumit loc, sub scândurile din podul casei.

Sfatul popular din Râmnicu Vâlcea, la indicații venite de sus, în așteptarea unei vizite oficiale, hotărâse

1. Despre ce s-a întâmplat acolo, în prizonierat, a dat mărturie căpitanul Păsat într-o carte de amintiri lăsată în grija lui Nicu Negrici și publicată de mine (*Memoriile căpitanului Dumitru Păsat* editate și prefațate de Eugen Negrici, 1941-1945, Humanitas, București, 2015).

„modernizarea“ galopantă a orașului prin construirea câtorva blocuri ceaușiste de-a lungul arterelor mai importante. Între ele se număra și str. Știrbey Vodă – pe care se ajungea în Olănești, unde „Tovarășul“ avea o vilă de vacanță. Luat cu mutatul, grăbit să care mobila și lucrurile casei într-un apartament de două camere, găsit și ăla cu greu și cu noroc, tata uitase de săculețul cu manuscrise din pod.

Când s-a întors să-l recupereze, casa aceea în formă de L și locuită de trei familii era deja demolată. Am încercat să-l liniștesc și, la insistențele mele, s-a hotărât să refacă din amintiri câteva din manuscrise și să adune, de pe unde a mai putut, informații și texte redactate de el. Profesorul din Râmnicu Vâlcea Gheorghe Stancu, autorul cărții *Amintiri din război. Amintiri din viață*, a găsit în arhivele din Pitești un fragment din jurnalul de front al Regimentului 2 Vâlcea, care cuprindea prima parte a războiului din răsărit. Mi l-a pus la dispoziție împreună cu cartea lui, care, spre satisfacția mea, pomenește și despre relația tatălui meu cu Radu Gyr, poetul trimis pe front pentru „ispășirea“ păcatelor legionare.

Jurnalul era redactat chiar de Nicu Negrici, în calitate de adjutant de regiment. De altfel, îi recunosc stilul, chiar dacă, fiind vorba de un jurnal de front, alunecă uneori în patetism. Dar fragmentele învăpăiat patriotice sunt temperate de amănuntele terifiante ale aceluia război înfricoșător.

Îi sunt recunoscător profesorului Gheorghe Stancu pentru permisiunea de a prelua în acest volum câteva pagini din cartea sa (v. Anexa) și de a folosi file din jurnalul de front redactat de tatăl meu.

Eugen Negrici

AMINTIRI DIN RĂZBOI

PARTEA I

S-A ZIS HOP ÎNAINTE DE A SĂRI

În dimineața zilei de 21 iunie 1941, a sosit de la Craiova colonelul Dobriceanu Constantin, să preia comanda Regimentului 2 Dorobanți – partea sedentară – în vederea plecării pe front a părții active. Eram adjutantul colonelului Haas Petre, comandantul regimentului, și ofițer cu operațiile. Eram slab și tare obosit din cauza activității și muncii excesive angajate pentru pregătirea unităților în vederea plecării pe front. Nu se declanșase încă războiul, dar știam că ziua nu-i departe.

Primirea colonelului Dobriceanu s-a făcut în biroul generalului Iliescu Manole, comandantul Brigăzii 11 Infanterie, în clădirea veche de lângă gara Râmnicu Vâlcea, pe bulevard, situată pe locul unde azi se înalță, mândră, falnică și frumoasă, Școala de Ofițeri de Geniu. Pregătisem în cele mai mici detalii, așa cum știam eu să lucrez, ordonat și documentat, toate lucrările de predare și primire, cu care eram gata să merg la brigadă la semnat, când, pe biroul meu de lucru, telefonul a început să sune nervos. Îl ridic din furcă și, la capătul celălalt al firului, generalul Nedelea Savu, comandantul Diviziei 11 Infanterie Slatina, marea noastră unitate, chema urgent la telefon pe colonelul Haas, comandantul regimentului.

Am spus că e la brigadă, la domnul general Iliescu Manole, cu dl colonel Delureanu, care s-a prezentat pentru preluarea comenzii P.S.¹, unde i-am dat legătura telefonică.

Am ascultat cu mare emoție convorbirea, din care am înțeles că intrarea noastră în război alături de nemți era o chestiune de ore. Am înțeles că a doua zi trebuie să se organizeze un mare și fastuos miting în care să se obțină adeziunea și consimțământul tuturor ofițerilor, subofițerilor și trupei pentru intrarea noastră în luptă alături de Germania, declararea oficială a războiului urmând să se comunice în noaptea de 21-22 iunie, așa cum de altfel s-a și întâmplat.²

Am avut o mare și dureroasă strângere de inimă, am rămas cu coatele pe birou, cu capul strâns în palme, și nu știu cât timp s-o fi scurs și depănat pe fusul istoriei până când un nou țărâit sinistru al telefonului mă anunță de la brigadă să mă prezint cu documentele de predare. Primul lucru care mi s-a înfipt ca un ghimpe în creier a fost fatalitatea declanșării marelui măcel exact la aceeași dată când Napoleon pornea marea-i, dar fatala campanie din 1812 împotriva imensității imperiului moscovit. Câteva clipe de sinceră analiză au fost de ajuns ca să intuiască infernul și tragedia care ne așteptau. Mi-au trecut prin minte cei șase ani de garnizoană trăiți la Bolgrad,

1. Abreviere pentru „Partea Sedentară“.

2. România a participat la două mari campanii în cel de al Doilea Război Mondial: ca aliată a Germaniei în campania din est împotriva Uniunii Sovietice (22 iunie 1941–23 august 1944) și ca aliată a Națiunilor Unite împotriva Germaniei în campania din vest (23 august 1944–12 mai 1945). Prima operațiune a campaniei din est (încheiată în 27 iulie 1941) a avut drept scop recucerirea Basarabiei și Bucovinei ocupate de sovietici, și la ea se referă partea întâi a acestor memorii. [Toate notele de subsol îi aparțin editorului.]

în sudul Basarabiei, viscoalele năprasnice ce năvăleau de undeva, din hăurile răsăritului, stepele, aproape fără de margini, ucrainene, pe care de atâtea ori le contemplant cu înfrigurare cu ocazia manevrelor și aplicațiunilor pe care le făceam prin 1934–1935 pe malurile liniștite ale Nistrului.

Am căutat totuși, pentru onorarea funcției de mare prestigiu și importanță pe care o aveam în cadrul corpului de ofițeri din regiment, să-mi pun pe față masca optimismului. Mi-am strâns documentele și, cu ele sub braț, am pornit prin culoarele și sălile întunecate și sinistru de tăcute spre birourile brigăzii, care funcționau la etaj – în aripa dreaptă a pavilionului administrativ. În biroul spațios, puternic luminat de soarele ce năvălea impetuos prin ferestrele întredeschise – cafele fumegânde pe o măsuță cu un singur picior negru și lucios, de parcă era de abanos. Și o veselie de credeai că cine știe ce mare noroc și nesăbuită fericire venise așa, din senin, peste general, cei doi colonei și maiorul Niculescu Cristofor, adjutantul brigăzii.

Îmi aduc aminte ca acum cuvintele cu care m-a întâmpinat colonelul Haas, care peste exact șase luni avea să fie și nașul băiatului meu.

— Ei, bre Negrici, să te pregătești să-ți iei ținuta de gală și cizmele de lac, că cel mai târziu de Sfântul Nicolae vom defila victorioși pe străzile Moscovei.

Nu m-am putut abține și aproape involuntar, poate și inconștient, am răspuns imediat:

— De, domnule colonel, bine ar fi să fie așa, dar știți dumneavoastră că întotdeauna urma alege.

Mi-am permis această replică poate și pentru faptul că mizam pe rara bunătate și adâncă înțelegere a generalului, și pe aleasa prețuire de care mă bucuram în fața colonelului Haas, un caracter excepțional de frumos, cu

CUPRINS

<i>Notă asupra ediției</i>	5
<i>Cuvânt înainte</i>	7

AMINTIRI DIN RĂZBOI

PARTEA I

S-a zis hop înainte de a sări	15
Prima recepție	21
„Ore de supliciu“	24
Trenul morții	29
Pădurea Tabăra	32
Și o noapte de pomină	34
O poveste similară și tot atât de adevărată	37
Nirnova sau „Valea plângerii“	41
În cimitirul din satul Sofia	45
Hîncești	50
Taraclia	53
Baimaclia	56
Trenul de luptă	59
Ultima aniversare	67
Groapa comună	79

FILE DIN JURNALUL DE FRONT

PARTEA A II-A

Observatorul de la oarba de mureș	109
Jertfe care nu cuvântă – Secvențe din război	114
Cuibul de lăstuni. Postul de comandă de la Oarba	119
Ultima noapte de război – prima zi de pace	126

POEZII

Atacul	133
Mărțișorul	135
Portret	136
Am adunat	137
Imnul adorării	137
De ziua ta	138
Poemă pentru mai târziu	139
Nostalgie	140
Steaua mea	141
Să n-o aștepți să vină	142
Lumini și umbre	142
Urare de Crăciun	146
În noaptea aceea	147
Pace	148
Ochilor tăi	149
Să ne iubim	149
Micului lăstun	150
Căsuța noastră	151
Mărturisiri	152

ANEXĂ

Nicu Negrici și Radu Gyr	159
Amintiri răzlețe despre tata	163